

GLOBALIZAREA, GUVERNANȚA ȘI MEDIUL ÎN DECENIUL URMĂTOR

**Florina Bran (coordonator)
Carmen Valentina Rădulescu
Dumitru Alexandru Bodislaw
Sorin Burlacu**

**GLOBALIZAREA, GUVERNANȚA ȘI
MEDIUL ÎN DECENIUL URMĂTOR**

**EDITURA UNIVERSITARĂ
București, 2020**

Colecția ȘTIINȚE ECONOMICE

Redactor: Gheorghe Iovan
Tehnoredactor: Ameluța Vișan
Coperta: Monica Balaban

Editură recunoscută de Consiliul Național al Cercetării Științifice (C.N.C.S.) și inclusă de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (C.N.A.T.D.C.U.) în categoria editurilor de prestigiu recunoscut.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Globalizarea, guvernanța și mediul în deceniul următor / Florina Bran
(coord.), Carmen Valentina Rădulescu, Dumitru Alexandru Bodislav,
Sorin Burlacu. - București : Editura Universitară, 2020
Conține bibliografie
ISBN 978-606-28-1054-2

I. Bran, Florina
II. Rădulescu, Carmen Valentina
III. Bodislav, Dumitru-Alexandru
IV. Burlacu, Sorin

911.3

DOI: (Digital Object Identifier): 10.5682/9786062810542

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate, nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul Editurii Universitare

Copyright © 2020
Editura Universitară
Editor: Vasile Muscalu
B-dul. N. Bălcescu nr. 27-33, Sector 1, București
Tel.: 021.315.32.47
www.editurauniversitara.ro
e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

Distribuție: tel.: 021.315.32.47 / 07217 CARTE / 0745.200.357
comenzi@editurauniversitara.ro
O.P. 15, C.P. 35, București
www.editurauniversitara.ro

*Celei mai iubite ființe,
Prof.univ.dr. **Paul Bran**,
cel care, cu dăruire și pricepere, a reușit să formeze oameni
conștienți de valorile absolute într-o lume efervescentă,
capabili să gestioneze resursele economice
și spirituale în spațiul identității naționale.*

CUPRINS

INTRODUCERE	9
1. SPAȚIUL ECOLOGIC GLOBAL	16
1.1 Terra - complexitatea sistemică a vieții	16
1.2 Funcționalitatea mediului - sistemele ecologice ..	20
2. FUNDAMENTE TEORETICE ALE GLOBALIZĂRII	28
2.1 Dimensiunea istorică a globalizării	28
2.2 Evoluții în conceptualizarea globalizării	37
2.3 Dimensiunile globalizării	39
2.4 Globalizarea - pro și contra.....	41
3. POPULAȚIA, CREȘTEREA ECONOMICĂ ȘI PRESIUNEA ASUPRA SISTEMELOR NATURALE	55
3.1 Creșterea presiunii asupra sistemelor naturale	55
3.1.1 Forțele conducătoare ale schimbării.....	56
3.1.2 Procese demografice.....	57
3.1.3 Creșterea economică	62
4. GLOBALIZAREA ȘI EFECTELE ECOLOGICE	65
4.1 Perspective asupra relației globalizare - mediu ...	65
4.2 Comerțul internațional și mediul	68
4.2.1 Efectele reglementărilor de mediu asupra comerțului	68
4.2.2 Efectele ecologice ale liberalizării comerțului.	71
4.3 Investițiile străine directe și mediul	81
4.4 Riscurile de mediu în contextul globalizării	86
4.5 Comportamentul de mediu al companiilor multinaționale	99

5. PÂRGHII ECONOMICE ASUPRA CREȘTERII ECONOMICE.	108
5.1 Economia globală sau procesul de catching-up	108
5.2 Globalizarea și influențele macroeconomice actuale	112
5.3 Crearea unei legături între bunăstare socială - profit și stat - corporație	121
5.3.1 Relația directă dintre export - slujbe.....	121
5.3.2 Investițiile și balanța comercială	123
5.3.3 Business versus Economie	124
5.3.4 Întreprinderea inovativă și guvernanta corporativă	125
5.3.5 Componenta financiară a guvernantei corporative	127
5.3.6 Internaționalizarea și schimbarea schemelor de guvernanta statală	129
5.4 Modele de selecție în parteneriatele pu blic-privat	130
5.5 Națiuni și organizații - Sinergie sau singularism? ..	138
5.5.1 Guvernanta corporativă și presiunea multiculturală	140
6. GUVERNARE ELECTRONICĂ SUSTENABILĂ	144
6.1 Explicarea conceptelor: societatea informațională / societatea digitală, e-democrație, e-parti- cipare, date deschise	146
6.2 Servicii publice și servicii publice electronice (e-Servicii)	149
6.3 Trăsăturile serviciilor publice electronice: principii, beneficiari/participanți, clasificări	152
CONCLUZII	162
BIBLIOGRAFIE	165

INTRODUCERE

Globalizarea este un termen din ce în ce mai utilizat, având percepții și sensuri diferite, acesta fiind cuvântul cheie în cadrul economiei contemporane.

Globalizarea este un termen folosit pentru a identifica un fenomen mondial nou, de contopire a piețelor de consum, a factorilor de producție, a muncii, a tehnologiei, a capitalului și, de asemenea, a capitalului natural.

Efectele globalizării și, în special, cele determinate de acțiunile Organizației Mondiale a Comerțului, au determinat o puternică rezistență la proces din partea oamenilor și a organizațiilor neguvernamentale din lume. Aceste nemulțumiri s-au manifestat pregnant la Seattle în 1999, când peste cincizeci de mii de manifestanți și-au exprimat dezacordul cu globalizarea și au încercat să atragă atenția asupra efectelor pe care acest proces le implică.

Unul dintre principiile propuse de Organizația Mondială a Comerțului este liberalizarea comerțului, în sensul că statele trebuie să reducă barierele comerciale, precum taxele vamale și să permită fluidizarea comerțului, dar măsura în care aceste bariere vor fi reduse este un lucru care intră în competența guvernelor să negocieze între ele.

Țările industrializate sunt mari consumatoare de minerale, deținând peste 90% din importurile de bauxită, 100% din importurile de nichel, peste 80% din importurile de zinc și aproximativ 70% din cele de cupru, fier, mangan și plumb. Țările în curs de dezvoltare sunt sursa unei mari părți din producția minerală mondială și suportă problemele ecologice asociate.

Pentru alți capitaliști, noile activități aducătoare de profit includeau plasarea banilor mai mult în investiții financiare și mai puțin în cele industriale. Motivul evident era

acela al obținerii unor profituri mai mari într-un timp mai scurt și, în plus, nu trebuiau să-și facă griji față de creșterea prețului la petrol, cărbune, oțel etc.

Capitalul financiar nu produce nimic util și, practic, se rezumă la mișcarea banilor în cadrul economiei mondiale, speculând fluctuațiile în cadrul cursurilor valutare, prețul pământului și al dobânzilor. Decât să construiască sau să producă ceva, capitalul financiar presupune obținerea profitului din vânzarea și cumpărarea bunurilor - inclusiv a banilor - și realizarea unui câștig mai mare într-o perioadă de timp mai scurtă.

Procesul de globalizare este caracterizat prin slăbirea controlului statului într-o serie de sectoare ale vieții economice și sociale: finanțe, informatică, transportul bunurilor, serviciile ecologice și mișcările populației. În al doilea rând, pârgurile globalizării au dus la fragmentarea statelor și a societăților, creșterea gradului de violență și conflicte civile, marginalizarea unor grupuri întregi în cadrul unor societăți speciale și chiar a unor state în cadrul economiei globale.

Globalizarea poate fi și benefică, dacă privim la puterea pe care o oferă tehnologiile moderne de comunicare și informație, la rețelele de calculatoare; astfel oricine are acces la un calculator poate accesa cu ușurință și biblioteci, baze de date, știri de ultimă oră. Nu există o singură sursă pentru aceste informații și, practic nu există un mod de a controla acest fenomen. Dacă informația și cunoștințele, în general, reprezintă putere, atunci accesul la putere este mai echitabil și unui număr mai mare de oameni decât oricând în istoria umanității.

Pe măsură ce intrăm în noul mileniu, economia mondială și lumea naturală sunt în situații precare, ambele generând teama față de apariția la orizont a unei ere de instabilitate globală. Economia mondială a explodat la limita planetei, în cursul secolului al XX-lea. Acum a venit timpul să se construiască structurile de guvernare internațională necesare pentru a se asigura ca economia mondială a secolului al XXI-lea să satisfacă aspirațiile oamenilor spre un viitor mai bun, fără a se distruge țesătura naturală care stă la baza vieții însăși.

Forța antidemocratică este reprezentată de capacitatea piețelor financiare mondiale de a limita opțiunile unui guvern. Politica social-democrată este privită ca o politică nefavorabilă pentru climatul investițional. Efectele pe care le poate provoca piața financiară mondială asupra cursului de schimb a dobânzilor pot duce la înrăutățirea situației economice a unei țări. Astfel apostolii noii economii globale laudă abilitatea capitalului de a penaliza anumite politici „nepotrivite”.

Dezvoltarea tehnologiei în ultimele două decenii, în special în domeniul calculatoarelor, a însemnat că informațiile, comunicațiile și transporturile au devenit mult mai rapide și implică mai multe țări de pe Glob. Această nouă tehnologie a fost folosită de către corporații pentru a-și mări investițiile și activitățile peste granițele statelor în care se află și, bineînțeles, pentru a-și mări profiturile. Din această cauză unii au definit globalizarea ca un „capitalism în era electronicii”. Dar, bineînțeles că fenomenul în sine reprezintă mult mai mult.

În ultimii cincizeci de ani, investițiile corporațiilor din Europa, America de Nord și Asia de Sud-Est au crescut cu mult față de perioada precedentă. De fapt, aceste investiții au fost făcute, în mare parte, de către societăți din Marea Britanie, Franța, Germania, SUA, Canada și Japonia. Aceste corporații au devenit mai puternice și au jucat un rol mai mare în economia mondială, în timp ce produsele lor au ajuns să domine piețe din întreaga lume. Aceste societăți, cunoscute sub numele de *societăți transnaționale sau multinaționale* s-au mărit și și-au crescut substanțial puterea în ultima perioadă.

Principalii „funcționari publici internaționali” pentru acest fenomen sunt socotiți a fi Banca Mondială și Fondul Monetar Internațional, ca și instituții financiare și Organizația Mondială a Comerțului.

Banca Mondială este cea mai mare sursă de finanțare pentru dezvoltare, oferind anual peste 16 miliarde de dolari statelor cliente. Banca își folosește resursele financiare, personalul calificat și cunoștințele acumulate pentru a ajuta țările în dezvoltare în realizarea unei creșteri sănătoase, stabile și de durată, acestea contribuind la lupta pe care o Bancă o duce împotriva sărăciei pe planetă.

Odată cu creșterea interdependențelor între statele lumii, o mai mare competitivitate se va afirma, prin simplul fapt că vor exista mai mulți participanți la joc, așa cum cere și teoria sistemului de piață. Dar, dacă avem în vedere și considerentul istoric, conform căruia au existat discrepanțe mari între nivelurile de dezvoltare a țărilor și a puterii lor economice se poate obiecta că „noul” proces de globalizare este o nouă formă de colonialism, deoarece la ora actuală în lume sunt doar câteva state care, în trecut, au beneficiat de aportul coloniilor și se poate spune că au mentalitatea deja formată, iar acum sunt cele mai dezvoltate țări. Din interiorul acestor țări provin cele mai multe *societăți transnaționale* care pot să-și vândă produsele în toată lumea mărindu-și astfel și mai mult profiturile.

În faza actuală a globalizării rolul guvernelor este de a se asigura ca economia proprie să nu devină aservită. Se pune accentul pe competitivitatea firmelor naționale, pe piețe externe și aceasta nu doar în cazul în care se urmărește exportul și chiar pe piețele interne, unde pătrund produse din import mai ieftine și mai bune din punct de vedere calitativ. Nesiguranța piețelor de capital și totodată strânsa legătură care există între acestea la nivel global este o altă provocare de rezolvat pentru artizanii globalizării. Resursele pe care le oferă planeta se află în continuă scădere, iar omenirea se dezvoltă atât ca număr, cât și ca nevoi. O societate de consum globală este dorită de toată lumea, dar se întrezărește un sfârșit pentru exploatarea nerațională a resurselor.

Cercetările în domeniul hranei și, în special, organismele modificate genetic (OMG), sunt tehnologii periculoase, care nu și-au dovedit compatibilitatea cu mediul și cu diversitatea existentă, dar care sunt folosite în scopuri comerciale. Folosirea pe scară globală a pesticidelor și a altor substanțe „greu digerabile” de mediu conduc doar la un rezultat pe termen scurt, cu efecte negative în viitorul nu așa de îndepărtat pe cât îl credeam.

Uniunea Europeană și SUA se confruntă, deocamdată, cu probleme comerciale deosebite, cum ar fi: interzicerea de către UE a comercializării cărnii de vită produsă cu hormoni de creștere. Această lege cade însă sub incidența acordurilor din

cadru Organizației Mondiale a Comerțului, unde este considerată barieră netarifară în calea comerțului liber. Inspirată de preocuparea publică legată de efectele organismelor modificate genetic asupra sănătății și a mediului, legislația adoptată de UE solicită etichetarea adecvată a tuturor produselor alimentare care conțin soia sau porumb modificate genetic. Alte țări, ca Australia, Brazilia, Japonia și Coreea de Sud procedează și ele la fel în prezent. O gamă largă de produse alimentare realizate de companii americane - printre care pâine, uleiuri de salate și înghețate - conțin organisme modificate genetic. În schimb, mulți producători europeni nu utilizează OMG-uri. Companiile americane se plâng că cerințele de etichetare reprezintă bariere comerciale, iar guvernele SUA și Canada susțin același punct de vedere la nivelul Organizației Mondiale a Comerțului și a altor foruri internaționale. Așa cum am mai precizat, se observă o oarecare regionalizare a zonelor economice. Probabil că este o etapă a procesului de globalizare.

Un alt tip de globalizare este rezultatul acțiunilor umane și a catastrofelor naturale care amenință supraviețuirea speciilor existente și chiar baza dezvoltării viitoare a umanității. Există o problemă globală a degradării mediului, defrișărilor, a poluării atmosferei și a oceanelor, răspândirea epidemiilor și a pericolelor politice și sociale ridicate de mișcări neprevăzute ale populației pe glob. Asemenea probleme nu pot cădea în sarcina unui singur stat. Ele nu pot fi rezolvate de un singur stat. Aceste probleme globale ale umanității necesită atenția și efortul întregii umanități în vederea rezolvării lor, elaborarea unor norme, standarde cum ar fi acorduri globale privind măsurile de control a poluării și alte acorduri care să implice statele lumii.

Globalizarea a devenit un cuvânt comun, dar are semnificații foarte diferite pentru fiecare. Pentru unii, este sinonim cu creșterea corporațiilor internaționale, ale căror operații ample transcend granițele și interesele naționale. Pentru alții, termenul este strâns legat de revoluția informatică, de mobilitatea banilor, ideilor și de locurile de muncă pe care au putut să le ofere calculatoarele și alte tehnologii noi. Globalizarea semnifică un proces complex de transformări ale

structurii societății în care numeroase forțe întrețesute fac ca granițele naționale să fie mai permeabile decât înainte, în creșterea comerțului a investițiilor, a călătoriilor și a rețelelor de calculatoare.

Un rol din ce în ce mai mare îl joacă asociațiile pentru protecția mediului și organizațiile neguvernamentale. Printre multele realizări ale acestora din urmă, educarea milioanei de oameni, în ceea ce privește problemele de mediu și utilizarea eficientă a puterii unor cetățeni informați, conduce la străpungerea valului de secretomanie care acoperă mult prea des negocierile internaționale și luarea deciziilor în cadrul corporațiilor. Succesele recente ale acestor organizații includ expunerea deficiențelor de mediu ale unui Acord Multilateral asupra Investițiilor și blocarea sa ca și încetinirea introducerii organismelor modificate genetic în lumea întreagă, până în momentul în care vor fi mai bine înțelese efectele acestora asupra sănătății umane și a mediului.

Acum cincizeci de ani, fotografiile Pământului, realizate din spațiu de către expedițiile Apollo, au produs o impresie de neșters asupra tuturor celor care au observat că deși este împărțită de granițe politice, planeta noastră este unită prin sistemele ecologice.

A venit timpul să se declanșeze o adevărată avalanșă a suportului față de reformele internaționale necesare pentru a proteja sănătatea planetei în noul mileniu și în acest mod să ne asigurăm și existența ca civilizație, dacă nu ca și mozaic cultural.

În faza actuală a globalizării, rolul guvernului este de a se asigura că economia proprie să nu devină aservită. Trebuie să se pună accent pe competitivitatea firmelor naționale, în special pe piețele interne dar și externe. Nesiguranța piețelor de capital și totodată strânsa legătură care există între acestea la nivel global este o altă provocare ce trebuie rezolvată de către artizanii globalizării. Buna guvernare trebuie să ia în calcul, în primul rând, protejarea mediului, defrișările masive ale pădurilor, poluarea aerului, apei, apariția unor epidemii dar și a pericolelor politice și sociale ridicate de mișcări neprevăzute ale populației pe glob. Asistăm la o serie de fapte inserate negativ unde globalizarea ca fenomen scade, rolul familiei în educația copiilor și în structura învățământului

Separarea adulților de copii, nepoți, datorită mobilității forței de muncă, reducerea sporului natural, prezența unui excedent negativ duce la scăderea numărului de locuitori. Efectele negative ale unor instituții internaționale (FMI, Banca Mondială), presiunea marilor companii transnaționale asupra unor guverne sunt o serie de aspecte care să ne determine să nu ne rezumăm doar la rezolvarea unor probleme ci și la implicare în numirea unor decidenți capabili să gestioneze treburile națiunii și de a acționa în același timp în câmpul negentropiei sociale.

Autorii

1. SPAȚIUL ECOLOGIC GLOBAL

1.1 Terra - complexitatea sistemică a vieții

Oamenii au căutat dintotdeauna să cunoască mediul, să-și folosească abilitățile pentru adăpostire și apărare, pentru a-și procura hrana și materialele necesare vieții sale. A devenit astfel conștient de ceea ce este în jurul său, echilibrând avantajele și restricțiile locurilor unde a trăit pentru a-și asigura satisfacția propriilor nevoi.

Încă de la apariția omului preistoric și până în prezent au avut și au loc multe schimbări în peisajul geografic al Globului; unele din cauze naturale, altele din cauza intervenției umane. De la schimbările minime din străvechile vremuri, la cele ale omului preistoric care au avut loc în agricultură, până la marile schimbări care au avut loc în ultimele două secole, datorită industrializării, creșterii populației, aglomerației crescânde de locuitori în centre mari urbane, creșterea densității rutelor de transport, defrișarea pe suprafețe mari, evacuarea substanțelor toxice în apele curgătoare sau eliminarea lor în atmosferă, toate au transformat mediul natural într-un mediu specific uman, un mediu umanizat, antropic.

Mediul reprezintă o combinație extrem de complexă de elemente naturale intercorelate dinamic, la care se adaugă, în multe locuri, construcții umane care modifică peisajul natural primordial, în timpul evoluției istorice. Acestea pot fi grupate în: elemente primare, elemente derivate și elemente antropice. Printre cele primare se numără aerul/atmosfera, apele/hidrosfera, teritoriul/litosfera, viețuitoarele/biosfera.

Atmosfera este un amestec de gaze care înconjoară Pământul, ca un vâl, menținut de forța gravitației. Prezintă o structură stratificată în funcție de compoziția chimică, dar și

de proprietățile fizice. Oferă izolație termică împotriva radiațiilor nocive ale vieții și este sediul principalelor procese care determină particularitățile climatului global.

Hidrosfera participă în mod direct atât la caracterizarea mediului cât și a vieții. Cea mai mare parte aparține mărilor și oceanelor, constituind mediul de viață primordial și este unul dintre cele mai complexe în prezent.

Apa mării cuprinde disoluții de săruri care însumează, în medie, 35%. Numai o mică parte din apele Pământului este imobilizată în ghețarii din ținuturile polare sau în cei de pe vârfurile munților înalți. Circa 0,62% reprezintă apele continentale de suprafață împreună cu apele subterane iar aproximativ 0,03% se află sub formă de vapori, în atmosferă, în umiditatea din sol și în apa din organisme vii.

Litosfera. Scoarța terestră a suferit transformări continue de-a lungul timpului. Aceasta se reazemă pe o materie vâscoasă denumită magmă. În total, uscatul acoperă 29% din suprafața pământului. Pe uscat se regăsesc șiruri de munți, podișuri și câmpii. Uscatul constituie nu numai un suport pentru existența vieții omului și a altor specii adaptate utilizării oxigenului din atmosferă, ci reprezintă și principalul depozit al resurselor minerale. Dintre componentele derivate ale litosferei fac parte: *vegetația, fauna și solurile.* nu

Biosfera numără aproximativ 1,5 milioane de specii animale și peste jumătate de milion de specii vegetale. Vegetația, plantele constituie nu numai componentele vizibile, care imprimă caractere specifice mediului, ci și o constituentă care imprimă funcționalitatea economică a diverselor teritorii. Aceasta reprezintă sursa de hrană, de combustibili și de materiale de construcție, de adăpostire a așezărilor omenești etc. În funcție de asocierea formațiunilor vegetale se pot identifica următoarele biomuri: *pădure, savană, pajiști și deșert.* Dacă plantele, fiind fixate prin rădăcini de locul din care-și procură "hrana", au areale mai stabile și sunt mai direct expuse condițiilor climatice, animalele, putându-se deplasa și adăposti, pot suporta variații mai mari de climă având astfel posibilitatea extinderii mai mari a arealului de viață.

Solul, ca un strat dinamic în cuprinsul căruia se desfășoară numeroase și foarte complexe procese chimice,

fizice și biologice, prezintă anumite proprietăți specifice care îl diferențiază clar de substratul rocilor pe care s-a format. În alcătuirea solului intră particule anorganice din alterarea rocilor din suport, particule organice rezultate din substanțe vegetale și animale descompuse și apă.

Dintre *componentele antropice* fac parte: așezările omenești, culturile agricole, creșterea animalelor, obiectivele industriale, rețeaua căilor de comunicații. Pornind de la necesitatea adăpostirii, omul în expansiunea sa teritorială, a împânzit suprafața continentelor cu așezări mari sau mici care introduc o notă proprie de înfrumusețare sau urâțire a peisajului natural. Prin activitățile sale el a extins până departe de propria-i locuință însemnele prezenței umane.

Viața este dependentă de mediu; factorii viață și mediu sunt inseparabili, legătura fiind exprimată generic prin forme biotice, iar fiziologic prin schimburile de substanțe dintre viață și mediu. Există adeseori o dependență între natură, mediu și organism; astfel particularitățile mediului se regăsesc în specificul configurației organismului dat. Viața depinde de numeroși factori de mediu; este imposibilă constituirea unui sistem de forme biotice atotcuprinzător. Sunt necesare mai multe sisteme de forme biotice, atât la plante, cât și la animale.

Geosistemul planetar cuprinde toate aceste elemente, care prin interacțiunea lor complexă au generat și au susținut efectul emergent reprezentat de viață. Conceptul de geosistem este definit inițial de Soceava (1975) ca fiind “...un sistem deschis, un întreg alcătuit din elementele corelate ale naturii, supus legilor acesteia, acționând în învelișul geografic. El suferă din partea societății omenești influențele cele mai diverse, care transformă considerabil elementele sale și întregul sistem. Aceste influențe afectează structura proceselor naturale și astfel conferă geosistemelor o calitate nouă. Totuși sursele de influență economice și sociale nu fac parte din acestea. În orice condiții geosistemul rămâne o categorie de ordin natural”. Detașarea naturalistă de componentele economice și sociale se va menține și în abordări ulterioare, dar începând cu F.Taillefer geosistemul “integrează

omul sau mai degrabă societatea, considerată ca și un agent natural...”.

“Geosistemul” trebuie să fie un termen atât de general și cuprinzător, încât să se poată identifica cu unități de nivel local sau de extensiune planetară, să includă atât un teritoriu propriu-zis, cât și numai un anumit circuit geografic (energetic, al apei, al aerului) sau un înveliș geografic (litosfera, geosfera etc.).

În concluzie, denumim geosistem orice unitate teritorială pe care relațiile dintre elementele geografice componente, înscrise într-o structură funcțională proprie, o individualizează ierarhic în timp și spațiu geografic, printr-o fizionomie peisagistică specifică și un anumit grad de potențialitate energetică și de productivitate biologică.¹

Legătura acestei entități cu viața este sugerată de însăși finalitatea proceselor de interacțiune pe care le comportă. Parametrii calității teritoriului sunt concretizați de: *apă, aer curat, sol fertil* etc., adică tot ceea ce depinde de funcționalitatea spațiului geografic respectiv. *Mediul* poate fi considerat, în înțelesul său geografic, *ca o dimensiune a încărcăturii peisajului cu resurse de viață*. Nu există peisaj, geosistem, care să nu se constituie și ca un anumit tip de mediu; după cum nu există tip de mediu geografic care să dispună de calitate de viață în afara peisajului, a funcționalității sale geosistemice.

Pe lângă calitatea de unitate producătoare de resurse, geosistemul devine, totodată, un mediu pentru tot ceea ce reprezintă componentul său emergent de vârf, viața, constituindu-se, în acest sens, ca ecosistem. Prin complexitatea sa mult mai profundă, geosistemul se poate confunda cu ecosistemul, dar ele se completează unul pe altul, diferențierea decurgând din faptul că:

- Ecosistemul are *caracter biocenotic* (structură bipolară, formată din viețuitoare și mediu), iar geosistemul are *caracter policentric*, unde fiecare

---

¹ Roșu, A. (1987), *Terra - geosistemul vieții*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, p.45.

component (relief, aer, apă, sol etc.) are un rol esențial în structura respectivă;

- Mediul, în cazul ecosistemului, joacă rolul unui *cadru de viață*, iar pentru geosistem este un *organism sistemic*, în care totul funcționează ca un sistem;
- Relațiile dintre “mediul natural” și organisme sunt pentru ecosistem *trofice*, iar în cadrul geosistemului acestea devin *izvorul resurselor de viață* (produc solul, aerul, apa etc.);
- Organizarea ierarhică a ecosistemelor are în vedere numai *organismele*, pe când cea geosistemică, *întregul complex teritorial*;
- Ecosistemul se constituie ca o *unitate a prezentului*, iar geosistemul poartă în caracterele sale întreaga *istorie*, este rezultatul unei *evoluții continue*.

Și geosistemul și ecosistemul pun pe primul plan **funcționalitatea** și vizează în mod deosebit **viața**. Omul a început să selecteze ce îi trebuie din ambianța naturală. El a preluat masiv resurse de mediu, mijloace de construcție a unor structuri tehnicosociale proprii, pe care le-a suprapus și le-a integrat mai mult sau mai puțin bine, structurilor naturale ale geosistemului.

Schimbarea atitudinii față de mediu presupune cunoașterea anumitor reguli de comportament practic, necesită o anumită comportare etică față de raporturile dintre suportul ecologic și elementele biotice.

1.2 Funcționalitatea mediului - sistemele ecologice

Efectul de distorsionare a relației omului cu mediul, determinat de intensificarea eforturilor productive, se manifestă din ce în ce mai puternic, ducând la adâncirea stării conflictuale dintre societate și Natură. Sfera economicului, fiind cea care motivează oricare din acțiunile umane, impune o reformulare a teoriei economice, „o *intrare în adâncuri*”, așa cum sugerează, cu o deosebită acuitate P. Bran în lucrarea *Economica valorii*. Acest demers reprezintă, în fapt, o analiză a fenomenului de obținere a valorii în care să se asigure